6. 9. 2022

ID: 115190

Zpeněžování, dokazování

Při vzniku vlastnického práva k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí na základě smlouvy je třeba rozlišovat právní důvod nabytí vlastnického práva (titulus adquirendi) a právní způsob jeho nabytí (modus adquirendi). Smlouva o převodu nemovitostí představuje tzv. titulus adquirendi. I když z takové smlouvy vznikají jejím účastníkům práva a povinnosti, ke vzniku vlastnického práva podle ní ještě nedochází; ten nastává (modus adquirendi) až vkladem (intabulací) vlastnického práva do katastru nemovitostí.

Ač je charakteristickým rysem obchodní veřejné soutěže odlišnost kontraktačního procesu a ač adresátem prvního (právního) úkonu [vyhlášení veřejné soutěže (výzva k podávání návrhů)] je neurčitý počet osob, další fáze kontraktačního procesu [nejvýhodnější nabídka (návrh) kupní smlouvy a její akceptace vyhlašovatelem obchodní veřejné soutěže] se již svou podstatou neliší od prostého návrhu kupní smlouvy a jeho akceptace druhou smluvní stranou (adresátem návrhu). Důvod zacházet (pro účely souhlasu konkursního soudu s prodejem majetku konkursní podstaty „mimo dražbu“) s návrhem kupní smlouvy vzešlým z obchodní veřejné soutěže jinak, než s návrhem kupní smlouvy, jemuž obchodní veřejná soutěž nepředcházela, není dán.

Občanský soudní řád neukládá soudu povinnost provádět důkaz pouze originály listin. Ačkoli jsou originály listin obecně jako důkazní prostředek vhodnější, než jejich neověřené kopie, a soud by se, pokud pro to nejsou závažné důvody, neměl při dokazování spokojit pouze s fotokopií listiny, nelze takový postup prohlásit za odporující zákonu a v této souvislosti lze pouze vážit průkaznost provedeného důkazu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 Cdo 1419/2020-448 ze dne 31.5.2022)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce KOMPO ZLÍN s. r. o., se sídlem ve Z., zastoupeného JUDr. V.H., advokátem, se sídlem ve Z., proti žalovanému Mgr. M.S., advokátu, se sídlem v B., jako správci konkursní podstaty úpadce Svit a. s. Zlín, zastoupenému Mgr. L.K., advokátem, se sídlem v P., o vyloučení nemovitostí ze soupisu majetku konkursní podstaty úpadce, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 4 Cm 21/2013, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. prosince 2019, č. j. 10 Cmo 3/2017-374, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

1. Rozsudkem ze dne 15. prosince 2016, č. j. 4 Cm 21/2013-142, Krajský soud v Brně (dále též jen „konkursní soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se žalobce (KOMPO ZLÍN s. r. o.) domáhal vůči žalovanému (Mgr. M.S. jako správci konkursní podstaty úpadce Svit a. s. Zlín) vyloučení označených nemovitých věcí, zapsaných u Katastrálního úřadu pro Zlínský kraj, Katastrální pracoviště Zlín, na listu vlastnictví číslo 19821, v katastrálním území Zlín, obec Zlín, a na listu vlastnictví číslo 1641, v katastrálním území Prštné, obec Zlín (dále jen „nemovitosti“), z konkursní podstaty úpadce (bod I. výroku).

2/ Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 32.912 Kč (bod II. výroku).

2. Konkursní soud – vycházeje z ustanovení § 19 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále též jen „ZKV“) – dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žalobce není vlastníkem nemovitostí, jelikož kupní smlouva datovaná 14. května 2002 a podepsaná 30. srpna 2002 [uzavřená mezi žalobcem jako kupujícím a bývalým správcem konkursní podstaty úpadce Ing. Romanem Raisem (dále jen „R. R.“) jako prodávajícím], kterou měl žalobce nabýt nemovitosti do svého vlastnictví (dále též jen „kupní smlouva“), je absolutně neplatná. K 30. srpnu 2002 již R. R. nebyl oprávněn nakládat s majetkem konkursní podstaty, jelikož v té době platily (od 28. srpna 2002) účinky zrušení konkursu na majetek úpadce ve smyslu ustanovení § 44a ZKV. Kdyby byla kupní smlouva uzavřena již 14. května 2002 (jak tvrdí žalobce), pak by byla neplatná pro absenci předchozího souhlasu konkursního soudu s tímto prodejem ve smyslu ustanovení § 27 „odst. 5“ (správně odst. 2) ZKV.

3. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 17. prosince 2019, č. j. 10 Cmo 3/2017-374:

1/ Potvrdil rozsudek konkursního soudu (první výrok).

2/ Uložil žalobci zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 58.917,80 Kč (druhý výrok).

4. Šlo o druhé rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé; předchozí rozsudek ze dne 1. března 2018, č. j. 10 Cmo 3/2017-238, jímž odvolací soud změnil rozsudek konkursního soudu tak, že žalobě vyhověl, zrušil Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 30. dubna 2019, č. j. 29 Cdo 3071/2018-287, a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

5. Odvolací soud – vycházeje z ustanovení § 27 odst. 2 ZKV – dospěl po částečném zopakování dokazování a jeho doplnění k následujícím závěrům:

6. Ustanovení § 27 odst. 2 ZKV upravuje podmínky, za nichž lze uskutečnit zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu tak, že k tomuto prodeji může dojit zásadně pouze se souhlasem konkursního soudu. Návrh na prodej mimo dražbu podává správce konkursní podstaty a konkursní soud rozhoduje o udělení souhlasu s prodejem majetku mimo dražbu usnesením, jež je rozhodnutím, které soud učinil při výkonu dohlédací činnosti (§ 12 odst. 2 ZKV), proti němuž není odvolání přípustné (§ 66b odst. 2 ZKV). Rozhodnutím, jímž (konkursní) soud podle ustanovení § 27 odst. 2 věty první ZKV udělí souhlas, aby správce konkursní podstaty zpeněžil prodejem mimo dražbu věci pojaté do soupisu konkursní podstaty, je správce konkursní podstaty omezen v rozhodování, zda a za jakých podmínek může prodej mimo dražbu realizovat.

7. Souhlas konkursního soudu s tím, aby správce konkursní podstaty zpeněžil majetek konkursní podstaty prodejem mimo dražbu, je předpokladem platnosti právního úkonu, jímž správce konkursní podstaty onen majetek zpeněží uvedeným způsobem. Potud se soudní praxe ustálila ve prospěch závěru, že takový souhlas musí být udělen jako souhlas předchozí (jak vysvětlil Nejvyšší soud ve zrušujícím rozsudku), až na základě rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 14. prosince 2004, sp. zn. 29 Odo 31/2004, uveřejněného pod číslem 63/2005 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 63/2005“) [rozsudek je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu].

8. Odvolací soud oproti konkursnímu soudu má za prokázáno, že kupní smlouva byla uzavřena 14. května 2002 (před 28. srpnem 2002). V posuzované věci (tak) není pochyb o tom, že souhlas

konkursního soudu s tím, aby správce konkursní podstaty zpeněžil majetek konkursní podstaty (nemovitosti) prodejem mimo dražbu, nebyl udělen jako předchozí. Správce konkursní podstaty sice požádal o udělení souhlasu s prodejem mimo dražbu poté, co dne 11. dubna 2002 prodej projednal a schválil věřitelský výbor (podáním datovaným 16. dubna 2002), vzhledem k obsahu úředního záznamu konkursního soudu ze dne 28. května 2002 však odvolací soud shledal zjevným, že žádost byla koncipována až po 28. květnu 2002 a konkursnímu soudu došla 31. května 2002. V žádosti se přitom výslovně uvádí, že prodej nemovitostí (formou obchodní veřejné soutěže) bude teprve uskutečněn. O této žádosti rozhodl konkursní soud usnesením ze dne 5. června 2002, č. j. 40 K 40/2000-965, z jehož odůvodnění je zřejmé, že nešlo o následný souhlas [s již uzavřenou (konkrétní) kupní smlouvou (ze dne 14. května 2002)]. Podle obsahu konkursního spisu v době, kdy udělil souhlas, konkursní soud nevěděl, že kupní smlouva je již uzavřena (o čemž svědčí i to, že v bodu III. výroku uložil správci konkursní podstaty, aby jemu a věřitelskému výboru podal písemnou zprávu o průběhu a výtěžku zpeněžení úpadcova majetku). Teprve následně (podáním ze 7. června 2002, došlým konkursnímu soudu dne 11. června 2002) byl konkursní soud v obecné rovině informován, že „ze skupiny“ úpadce byly prodány poslední funkční dceřiné společnosti, a dne 29. července 2002 byl konkursnímu soudu doručen zápis z 10. jednání věřitelského výboru (konaného 5. června 2002), v němž věřitelský výbor (mimo jiné) vzal na vědomí rekapitulaci zpeněžení.

9. Za těchto okolností nemohl žalobce vnímat souhlas konkursního soudu s prodejem nemovitostí mimo dražbu (udělený usnesením z 5. června 2002) jako souhlas následný. Proto nelze ani přijmout závěr, že žalobce mohl jednat v omluvitelném právním omylu, který by zakládal jeho dobrou víru (a tudíž oprávněnou držbu).

10. Závěr konkursního soudu, že na základě kupní smlouvy ze dne 14. května 2002 nenabyl žalobce vlastnické právo k nemovitostem, tak odvolací soud shledal správným.

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/, odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), ve znění účinném do 31. prosince 2007, argumentem, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam pro řešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Mohl správce konkursní podstaty zpeněžit majetek konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži podle ustanovení § 281 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále též jen „obch. zák.“)?

[2] Potřeboval správce konkursní podstaty ke zpeněžení majetku konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži souhlas konkursního soudu podle ustanovení § 27 odst. 2 ZKV, nebo lze pohlížet na takové zpeněžení jako na zpeněžení analogické veřejné dražbě?

[3] Lze zpochybnit obchodní veřejnou soutěž (provedenou podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. správcem konkursní podstaty a třetí osobou), jejímž předmětem byl vedle majetku konkursní podstaty i soubor majetku tvořící dohromady funkční dceřinou společnost úpadce, s odstupem 10 let od jejího skončení pouze ohledně části nabízeného majetku, jestliže v obchodní veřejné soutěži byl nabízen majetek jako jeden celek?

[4] Je-li v obchodní veřejné soutěži provedené podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. nabízen k prodeji (správcem konkursní podstaty a třetí osobou) soubor majetku (tvořící jeden funkční celek) sestávající jak z majetku konkursní podstaty, tak z majetku mimo konkursní podstatu (dceřiné společnosti úpadce), k jakému okamžiku nabývá vítěz veřejné obchodní soutěže vlastnictví k takovémuto majetku (zejména k nemovitostem)?

[5] Lze s přihlédnutím k ústavním principům legitimního očekávání a důvěry ve správnost postupů státních orgánů a jimi vydaných aktů vztáhnout závěry vyjádřené v R 63/2005 i na případy zpeněžení majetku konkursní podstaty realizované před přijetím tohoto rozsudku?

[6] Musí nový správce konkursní podstaty respektovat výsledek (vyhodnocení) veřejné obchodní soutěže realizované podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. předchozím správcem konkursní podstaty zproštěným funkce (jen) pro zrušení konkursu odvolacím soudem (nikoli pro porušení povinností)?

12. Dovolatel namítá, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 o. s. ř., tedy, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.), a že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

13. K důvodnosti dovolání dovolatel úvodem uvádí, že odvolací soud nesprávně aplikoval, případně nesprávně vyložil, ustanovení § 281 a násl. obch. zák. a ustanovení § 27 odst. 2 ZKV, maje současně za to, že oba soudy porušily jeho právo na soudní ochranu garantované článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a článkem 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jakož i jeho právo na ochranu vlastnictví garantované článkem 11 odst. 1 a 4 Listiny, článkem 1 odst. 1 Dodatkového protokolu číslo 1 k Úmluvě, článkem 17 Všeobecné deklarace lidských práv a článkem 17 odst. 1 Listiny základních práv Evropské unie.

14. K uplatněným dovolacím důvodům argumentuje dovolatel v podrobnostech následovně:

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.

15. V mezích tohoto dovolacího důvodu dovolatel především namítá, že konkursní soud vyslechl R. R. nesprávně jako účastníka řízení a odvolací soud (ač se o to pokusil) nápravu nezjednal.

16. Dále dovolatel poukazuje na to, že podle usnesení konkursního soudu ze dne 9. srpna 2013, č. j. 4 Cm 21/2013-15, mělo platit, že při jednání je třeba veškeré listiny předložit v originále; při jednání, jež se konalo dne 15. září 2016, však konkursní soud připustil důkaz kopií smlouvy, o které žalovaný tvrdil, že její originál nemá. V tom dovolatel spatřuje vadu dokazování.

17. Další vadu řízení spatřuje dovolatel v tom, že oba soudy akceptovaly soupis konkursní podstaty, který nemá náležitosti řádného soupisu podle § 18 ZKV (neobsahuje důvod soupisu ani ocenění sepsaného majetku), takže jako datum soupisu nemůže obstát 1. květen 2012. K tomu poukazuje na to, že zahrnutí nemovitostí do soupisu mu žalovaný oznámil až dopisem ze dne 18. května 2012, kdežto konkursnímu soudu se o tom v dopisu z 24. května 2012 nezmínil a sdělil mu to až 12. června 2012. Dovolatel míní, že počínání žalovaného je v dotčeném směru v rozporu se závěry obsaženými v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. října 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněném pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 19/2006“).

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

18. U tohoto dovolacího důvodu argumentuje dovolatel k položeným otázkám takto:

K otázce č. 1 (ke zpeněžení konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži)

19. Potud dovolatel uvádí, že v roce 2002 představovalo zpeněžení majetku konkursní podstaty úpadce formou obchodní veřejné soutěže podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. zákonem možný a dovolený způsob zpeněžení, a to i vzhledem k článku 2 odst. 3 Listiny.

K otázce č. 2 (k požadavku na souhlas se zpeněžením)

20. Dovolatel míní, že ke zpeněžení majetku konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. nepotřeboval R. R. v roce 2002 souhlas konkursního soudu dle ustanovení § 27 odst. 2 ZKV; obchodní veřejná soutěž se totiž blíží veřejné dražbě, neboť se jí může zúčastnit kdokoli.

K otázce č. 3 (ke zpochybnění veřejné obchodní soutěže)

21. Podle dovolatele mohl žalovaný zpochybnit veřejnou obchodní soutěž jen jako celek, nikoli pouze ohledně její „části“, o kterou má zájem. Dovolatel se totiž zúčastnil obchodní veřejné soutěže v důvěře a očekávání, že si koupí vše [jak nabízený majetek úpadce, tak (společně) nabízený majetek dceřiné společnosti úpadce], nebo nic.

K otázce č. 4 (k okamžiku nabytí vlastnictví v obchodní veřejné soutěži)

22. V obchodní veřejné soutěži byl nabízen k prodeji soubor věcí a majetkových hodnot tvořící funkční dceřinou společnost úpadce (nešlo koupit jen něco), přičemž dnem, kdy mu byl doručen dopis z 2. května 2002 (akceptující jeho nabídku), se dovolatel stal (v intencích § 286 a § 287 obch. zák.) vlastníkem veškerého majetku, který byl předmětem obchodní veřejné soutěže). Potud se dovolatel dovolává závěrů obsažených (k § 286 obch. zák.) v díle Štenglová, I. - Plíva, S. - Tomsa, M. a kol: Obchodní zákoník. Komentář. 6. vydání, Praha, C. H. Beck 2001 (dále jen „Komentář, 6. vydání“), a v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2000, sp. zn. 32 Cdo 2354/99. Následně uzavírané smlouvy mezi dovolatelem, R. R. a Ing. Radkem Mikulou (dále jen „R. M.“), likvidátorem Konty, a. s. v likvidaci (dále jen „společnost K“), tak již nemohly být ničím jiným než pouhými „technikáliemi“ zajišťujícími předání majetku (oběma) vyhlašovateli obchodní veřejné soutěže.

23. Pozdější vklad vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch dovolatele do katastru nemovitostí měl dle dovolatele s ohledem na titul nabytí (obchodní veřejnou soutěž) pouze deklaratorní účinky.

K otázce č. 5 (k legitimnímu očekávání)

24. K použitelnosti závěrů R 63/2005 na danou věc dovolatel namítá, že:

[1] Ustanovení § 27 odst. 2 ZKV v rozhodné době neurčovalo, že souhlas konkursního soudu musí být „předchozí“ (a do rozhodnutí konkursního soudu o tom nevěděl R. R. ani žalovaný).

[2] V roce 2002 nemohl vědět (ani poznat z textu § 27 odst. 2 ZKV), že souhlas konkursního soudu má být „předchozí“ a že jde o předpoklad platnosti právního úkonu.

[3] Z dostupné komentářové literatury se v roce 2002 dokonce podávalo, že jde o usnesení, kterým se pouze upravuje vedení řízení; srov. Zelenka, J. - Maršíková, J.: Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy souvisící - komentář, 2. vydání, Praha, Linde 2002, str. 704 (tam citované závěry usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Ko 265/96).

[4] R 63/2005 bylo vydáno až po více než 2,5 letech od uskutečněného prodeje.

[5] V důvodech usnesení konkursního soudu ze dne 5. června 2002 není uvedeno nic o předchozím souhlasu, přičemž všechny čtyři podmínky prodeje majetku mimo dražbu obsažené ve výroku tohoto usnesení byly splněny.

[6] Splnění podmínek dle uvedeného usnesení musel zkoumat katastrální úřad ve vkladovém řízení podle § 5 odst. 1 písm. f/ zákona č. 265/1992 Sb., o zápisech vlastnických a jiných věcných práv k nemovitostem, (a vklad povolil).

[7] Konkursní soud souhlas každopádně udělil před zahájením vkladového řízení (a věřitelský výbor již 11. dubna 2002).

[8] Konkursní soud neuděloval souhlas s uzavřením konkrétní kupní smlouvy (ani ji neschvaloval), nýbrž se způsobem zpeněžení majetku, přičemž zpeněžení, s nímž souhlasil, bylo v případě nemovitostí dovršeno až vkladem vlastnického práva do katastru nemovitostí. Při zpeněžování bylo nadto postupováno tak, aby byly zachovány pracovní příležitosti.

[9] Posléze dovolatel poukazuje na závěry obsažené (k omluvitelnosti právního omylu vyvolaného státním orgánem) v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. října 2017, sp. zn. 29 Cdo 4652/2015.

K otázce č. 6 (k závaznosti zpeněžení pro nového správce konkursní podstaty)

25. Potud dovolatel namítá, že v situaci, kdy nikdo nezpochybnil obchodní veřejnou soutěž jako celek, by nový správce konkursní podstaty měl respektovat její výsledek. R. R. byl nadto odvolán z funkce (jen) pro zrušení konkursu odvolacím soudem (jestli takový důsledek vůbec nastal vzhledem k tomu, že usnesení neobsahuje v rozporu s občanským soudním řádem v tehdy platném znění složení senátu, který rozhodl o odvolání); potud poukazuje dovolatel i na ustanovení § 45 odst. 1 ZKV.

26. Mimo rámec argumentace k položeným otázkám pak dovolatel zdůrazňuje potřebu zohlednit „širší souvislosti věci, sociální aspekt, spravedlnost a ústavněprávní zásady“, maje s odkazem na označené nálezy Ústavního soudu za to, že Nejvyšší soud by měl při svém rozhodování vzít v úvahu:

[1] zásadu „pacta sunt servanda“,

[2] zásadu „autonomie vůle účastníků smluvního vztahu“,

[3] zásadu „potius valeat actus quam pereat“, a

[4] zásadu „nemo turpitudinem suam allegare potest“.

27. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout. K tomu především míní, že dovoláním nastolené právní otázky již Nejvyšší soud zodpověděl ve zrušujícím rozsudku ze dne 30.

dubna 2019 a odvolací soud tyto závěry akceptoval. Nadto dovolateli vytýká, že nesprávně opírá přípustnost dovolání i dovolací důvody o znění občanského soudního řádu účinné do 31. prosince 2007.

28. Ke skutkové stránce věci poukazuje žalovaný na to, že podle jím prosazované verze byla kupní smlouva, jež sloužila jako podklad pro vklad vlastnického práva do katastru nemovitostí, uzavřena až 30. srpna 2002, tedy poté, co R. R. pozbyl oprávnění nakládat s majetkem úpadce. Podle skutkové verze prosazované dovolatelem byla kupní smlouva uzavřena již 14. května 2002. U obou skutkových verzí nicméně byl dán důvod sepsat nemovitosti do konkursní podstaty úpadce.

29. Kupní smlouva uzavřená 14. května 2002 je podle § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), právním úkonem neplatným pro rozpor s ustanovením § 27 odst. 2 ZKV vzhledem k tomu, že souhlas konkursního soudu (z 5. června 2002) byl až následný a netýkal se konkrétní kupní smlouvy, nýbrž vymezoval podmínky budoucího prodeje, který se ale již stal. Žalovaný rovněž uvádí, že sám dovolatel odkazuje (v dovolání) na závěry rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 7. prosince 2001, č. j. 35 Ca 62/2001-50 (uveřejněného v časopise Soudní judikatura ve věcech správních, číslo 2, ročníku 2002, pod číslem 942), ze kterého vyplývá, že konkursní soud v rámci souhlasu dle § 27 odst. 2 ZKV stanoví podmínky prodeje, z čehož je opět zřejmé, že má jít o souhlas předchozí. Žalovaný se vyjadřuje v jednotlivostech k uplatněným dovolacím důvodům následovně:

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.

30. Výslech R. R. shledal odvolací soud nadbytečným, jelikož neplatnost kupní smlouvy dovodil z jiných důkazů.

31. Soud byl oprávněn změnit požadavek na předložení listin v originále; srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 801/2005.

32. Tvrzené vady soupisu konkursní podstaty nepředstavují jinou vadu řízení a ani závěry plynoucí z R 19/2006 nemění nic na přetržení vydržecí doby.

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

33. Úvodem žalovaný uvádí, že poukazy na aspekty obchodní veřejné soutěže uplatňuje dovolatel nově (nepřípustně) až v dovolacím řízení.

K otázce č. 1 (ke zpeněžení konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži)

a k otázce č. 2 (k požadavku na souhlas se zpeněžením)

34. Právní úprava obchodní veřejné soutěže podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. představuje prodej majetku mimo dražbu postupem podle § 27 odst. 2 ZKV a ke zpeněžení musí být udělen souhlas konkursním soudem.

K otázce č. 3 (ke zpochybnění obchodní veřejné soutěže)

35. Dovolací argumentaci k této otázce má žalovaný za nepřípadnou s tím, že do konkursní podstaty úpadce nemohl sepsat majetek třetí osoby (společnosti K), nýbrž (jen) nemovitosti.

K otázce č. 4 (k okamžiku nabytí vlastnictví v obchodní veřejné soutěži)

36. Potud žalovaný zdůrazňuje, že k nabytí vlastnictví k nemovitostem byl zapotřebí vklad do katastru nemovitostí, jenž neměl (jen) deklaratorní účinky. Přitom poukazuje na rozpornost dovolatelova postoje; ten na jedné straně tvrdí, že vklad (jako dovršení převodu) následoval až po udělení souhlasu, na druhé straně pak uvádí, že smlouva byla uzavřena již doručením dopisu z 2. května 2002.

K otázce č. 5 (k legitimnímu očekávání)

37. Z textu § 27 odst. 2 ZKV je jasné, že souhlas konkursního soudu musí být udělen předem a že konkursní soud uděloval souhlas v této věci jako předchozí (netušil, že již došlo k prodeji). Použití závěrů R 63/2005 tak nepředstavuje žádnou retroaktivitu.

K otázce č. 6 (k závaznosti zpeněžení pro nového správce konkursní podstaty)

38. Tvrzení, že zrušením konkursu není dotčena platnost a účinnost úkonů provedených v průběhu konkursu, nemůže obstát nejen u úkonů neplatných, nýbrž ani u (platných) právních úkonů učiněných (dovršených) po zrušení konkursu.

39. K argumentaci „širšími souvislostmi věci“ žalovaný uvádí, že zásady, jichž se dovolává, porušil sám dovolatel, který při nabývání nemovitostí nejednal v omluvitelném právním omylu.

40. Dovolatel v replice k vyjádření žalovaného uvádí, že skutkovou argumentaci k obchodní veřejné soutěži uplatnil již v žalobě a znovu poukazuje na závěry usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Ko 265/96.

41. Jak Nejvyšší soud vysvětlil již ve zrušujícím rozsudku z 30. dubna 2019 (srov. odstavec [13] tamtéž), pro předmětný spor (coby spor vyvolaný konkursem vedeným podle zákona o konkursu a vyrovnání) je rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném do 31. prosince 2007); to platí bez zřetele k tomu, že řízení o sporu vyvolaném konkursem bylo případně zahájeno žalobou podanou po 1. lednu 2008. Občanský soudní řád ve znění účinném do 31. prosince 2007 je tudíž rozhodný i pro dovolací řízení v této věci. Srov. k tomu též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 3375/2010, uveřejněného pod číslem 41/2011 Sb. rozh. obč. Námitka žalovaného, že dovolatel nesprávně opírá přípustnost dovolání i dovolací důvody o znění občanského soudního řádu účinné do 31. prosince 2007, tedy není opodstatněná.

42. Nejvyšší soud se dále zabýval přípustností podaného dovolání.

43. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c/ o. s. ř. Jakkoli má Nejvyšší soud za to, že některé z dovolatelem položených otázek již rozhodnou měrou zodpověděl ve zrušujícím rozsudku z 30. dubna 2019, s přihlédnutím k povaze věci (jež má původ v právním úkonu z roku 2002), shledává žádoucím některé z těchto odpovědí doplnit (rozhodné otázky beze zbytku dořešit) v zájmu spravedlivého posouzení věci a zohlednění průběhu řízení, jež

předcházelo vydání napadeného rozhodnutí. Potud přisuzuje napadenému rozhodnutí zásadní právní význam ve věci samé (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2011, sen. zn. 29 NSČR 66/2011, uveřejněné pod číslem 34/2012 Sb. rozh. obč.).

44. Nejvyšší soud úvodem zdůrazňuje, že ve vztahu mezi jednotlivými dovolacími důvody taxativně vypočtenými v § 241a odst. 2 a 3 o. s. ř. neplatí vztah příčiny a následku (z existence jednoho nelze usuzovat na naplnění druhého); srov. shodně např. důvody R 19/2006 a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. října 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč.

45. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř. správné, tedy dovolací soud vychází ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z nějž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím dovolacích důvodů dle § 241a odst. 2 písm. a/ a odst. 3 o. s. ř.

46. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval nejprve tím, zda je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř., tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

47. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

48. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

49. Pro odpověď na dovolatelem položené otázky jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšel odvolací soud):

50. Usnesením ze dne 13. září 2000, č. j. 40 K 40/2000-164, prohlásil Krajský obchodní soud v Brně (od 1. ledna 2001 Krajský soud v Brně) konkurs na majetek úpadce a správcem jeho konkursní podstaty ustavil R. R.

51. Podáním datovaným „16. dubna 2001“ (správně 16. dubna 2002) došlým konkursnímu soudu 19. dubna 2002, požádal R. R. konkursní soud o udělení souhlasu s prodejem nemovitostí mimo dražbu, s tím, že prodej bude uskutečněn formou obchodní veřejné soutěže, souběžně s prodejem akcií a směnek úpadce vlastněných jeho dceřinou společností (společností K).

52. Podle úředního záznamu založeného v konkursním spisu z 28. května 2002 rozhodne konkursní soud o návrhu na udělení souhlasu z 16. dubna 2002 poté, co jej R. R. upraví.

53. Dle listiny označené jako „Veřejná obchodní soutěž vyhlášená na základě ustanovení § 281 a násl. obchodního zákoníku“ byli vyhlašovateli veřejné obchodní soutěže R. R. jako správce konkursní podstaty úpadce a R. M. jako likvidátor společnosti K. Předmětem obchodní veřejné soutěže byl nejvhodnější návrh na koupi majetkových hodnot „tvořících a souvisejících s podnikáním firmy KOMPONENTY, a. s. ZLÍN“, tedy akcie, směnky, nemovitosti a pozemky, z konkursní podstaty úpadce z majetku společnosti K; v části označené jako „předmět prodeje“ jsou uvedeny i sporné nemovitosti. Podle údajů uvedených v části označené jako „organizace soutěže“ je soutěž vyhlášena jako jednokriteriální, dvoukolová a jediným kritériem je výše celkové nabídnuté ceny; soutěžní lhůta začne plynout od zveřejnění vyhlášení soutěže a skončí 30. dubna 2002 v 12.00 hodin.

54. V listině označené jako „Informační memorandum“ oznámili R. R. a R. M. vyhlášení obchodní veřejné soutěže, s tím, že zájemci musí složit na účet vyhlašovatele (R. R.) nejpozději do 26. března 2002 kauci ve výši 5 miliónů Kč.

55. Notářským zápisem ze dne 30. dubna 2002, sepsaným notářkou JUDr. G.B. se na žádost R. R. a R. M. osvědčuje, že do obchodní veřejné soutěže byla do 12.00 hodin uvedeného dne doručena pouze 1 obálka (nabídka dovolatele), otevřená R. R. v 12.18 hodin a obsahující 2x kupní smlouvu o prodeji nemovitostí, 2x smlouvu o převodu cenných papírů – směnka, 2x smlouvu o převodu cenných papírů – směnka, 2x smlouvu o kauci, originál výpisu z obchodního rejstříku, doklad o složení kauce ve stanovené výši stanoveným způsobem a potvrzení Volksbank a. s., že zájemce je schopen uhradit kupní cenu ve výši 17.500.000 Kč.

56. Listinou označenou jako „Oznámení o vyhodnocení veřejné obchodní soutěže“, datovanou 2. května 2002, oznamuje R. R. dovolateli, že jeho nabídku vyhodnotili vyhlašovatelé k 30. dubnu 2002 jako nejvýhodnější.

57. Jednatel dovolatele složil 16. května 2002 do notářské úschovy u G. B. částku 12.500.000 Kč jako určenou k vydání vyhlašovatelům obchodní veřejné soutěže po předložení kupní smlouvy o prodeji nemovitostí opatřené doložkou katastrálního úřadu o vkladu vlastnického práva ve prospěch kupujícího (dovolatele) do katastru nemovitostí.

58. Listinou označenou jako kupní smlouva, datovanou 14. května 2002, převedl R. R. (jako prodávající) na dovolatele (jako kupujícího) téhož dne předmětné nemovitosti za dohodnutou kupní cenu ve výši 4.786.492,56 Kč.

59. Usnesením ze dne 5. června 2002 konkursní soud udělil R. R. souhlas se zpeněžením předmětných nemovitostí prodejem mimo dražbu za těchto podmínek:

a/ věci, práva a jiné majetkově hodnoty budou prodány nevýhodnější nabídce,

b/ vhodným způsobem bude zajištěno zaplacení kupní ceny,

c/ uvedené věci, práva a jiné majetkové hodnoty jsou ve vlastnictví úpadce a jsou zapsány v soupisu konkursní podstaty,

d/ k uvedeným věcem právům a jiným majetkovým hodnotám neuplatňují nároky jiné osoby a nejsou ani jiné důvody, které by zpochybňovaly jejich zařazení do soupisu konkursní podstaty.

60. Pod bodem III. výroku usnesení ze dne 5. června 2002 uložil konkursní soud R. R., aby jemu a věřitelskému výboru podal písemnou zprávu o průběhu a výtěžku zpeněžení úpadcova majetku.

61. Podle odůvodnění usnesení ze dne 5. června 2002 požádal R. R. o souhlas s prodejem uvedeného majetku mimo dražbu podáním ze dne 16. dubna 2002, doručeným soudu dne 31. května 2002, přičemž s navrhovanou formou prodeje souhlasil věřitelský výbor dne 11. dubna 2002.

62. Usnesením ze dne 28. srpna 2002, vyvěšeným na úřední desce konkursního soudu téhož dne, Vrchní soud v Olomouci k odvolání úpadce zrušil usnesení o prohlášení konkursu na majetek úpadce a věc vrátil konkursnímu soudu k dalšímu řízení.

63. Návrh na povolení vkladu vlastnického práva dovolatele k předmětným nemovitostem do katastru nemovitostí podle kupní smlouvy byl podán 2. září 2002; Katastrální úřad ve Zlíně povolil vklad vlastnického práva rozhodnutím ze dne 17. prosince 2002, s právními účinky vkladu ke 2. září 2002.

64. Usnesením ze dne 29. listopadu 2011, č. j. 40 K 40/2000-2992, konkursní soud opět prohlásil konkurs na majetek úpadce a správcem jeho konkursní podstaty ustavil žalovaného.

65. Předmětné nemovitosti žalovaný k 1. květnu 2012 opět sepsal do konkursní podstaty úpadce.

66. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, zákona o konkursu a vyrovnání a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“):

§ 39 (obč. zák.)

Neplatný je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se příčí dobrým mravům.

Zpeněžení

§ 27 (ZKV)

(1) Podstatu lze zpeněžit veřejnou dražbou věcí a jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot, soudním výkonem rozhodnutí nebo jejich prodejem mimo dražbu. Veřejnou dražbu věcí a jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot včetně podniku provede dražebník na návrh správce. Přitom se postupuje podle zvláštního předpisu.

(2) Prodej mimo dražbu uskuteční správce se souhlasem soudu; při svém rozhodování přihlédne soud zejména k vyjádření věřitelského výboru, k době předpokládaného zpeněžení, jakož i k nákladům, které bude třeba vynaložit na další udržování a správu podstaty. Udělí-li soud souhlas, může též stanovit podmínky pro prodej. Věci lze prodat mimo dražbu i pod odhadní cenu. Obdobně lze převést i úpadcovy sporné nebo obtížně vymahatelné pohledávky. Souhlasu soudu není třeba k prodeji věcí bezprostředně ohrožených zkázou nebo znehodnocením. Při zpeněžování správce postupuje tak, aby byla šetřena možnost zachování podnikatelské činnosti a pracovních příležitostí, a tak, aby bylo co nejvíce chráněno životní prostředí nebo jiný zvláště významný obecný (veřejný) zájem. Smluvními předkupními právy není správce vázán.

(…)

§ 281 (obch. zák.)

Kdo vyhlásí neurčitým osobám soutěž (dále jen „vyhlašovatel“) o nejvhodnější návrh na uzavření smlouvy (obchodní veřejná soutěž), činí tím výzvu k podávání návrhů na uzavření smlouvy (dále jen „návrh“).

§ 286 (obch. zák.)

(1) Vyhlašovatel vybere nejvhodnější z předložených návrhů a oznámí jeho přijetí způsobem a ve lhůtě, jež stanoví podmínky soutěže.

(2) Není-li v podmínkách soutěže stanoven způsob výběru nejvhodnějšího návrhu, je vyhlašovatel oprávněn vybrat si návrh, který mu nejlépe vyhovuje.

§ 287 (obch. zák.)

(1) Vyhlašovatel je povinen přijmout návrh, který byl vybrán způsobem uvedeným v § 286. Sdělí-li vyhlašovatel přijetí návrhu po lhůtě stanovené v podmínkách soutěže, smlouva nevznikne, jestliže vybraný účastník soutěže sdělí vyhlašovateli bez zbytečného odkladu po dojití sdělení o přijetí návrhu, že odmítá smlouvu uzavřít.

(2) Vyhlašovatel je oprávněn odmítnout všechny předložené návrhy, jestliže si toto právo vyhradil v podmínkách soutěže.

§ 3028 (o. z.)

(1) Tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti.

(2) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

(3) Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti.

67. V této podobě, pro věc rozhodné, platila ustanovení § 39 obč. zák. a § 27 odst. 1 a 2 ZKV již 14. května 2002, ustanovení § 39 obč. zák. nedoznalo změny do 1. ledna 2014, kdy byl zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, a ustanovení § 27 odst. 1 a 2 ZKV nedoznalo změny do 1. ledna 2008, kdy byl zákon o konkursu a vyrovnání zrušen insolvenčním zákonem. Citovaná ustanovení obchodního zákoníku platila v nezměněné podobě od prohlášení konkursu na majetek úpadce do 1. ledna 2014, kdy byl obchodní zákoník zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Ustanovení § 3028 o. z. platí v nezměněné podobě od 1. ledna 2014.

68. Ve výše popsaném skutkovém a právním rámci věci činí Nejvyšší soud k dovolatelem položeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 (ke zpeněžení konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži)

a k otázce č. 2 (k požadavku na souhlas se zpeněžením)

69. Ve vztahu k těmto otázkám Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že zkoumání právních aspektů obchodní veřejné soutěže nepřekáží ustanovení § 241a odst. 4 o. s. ř. (jak dovozuje žalovaný), tedy pravidlo, jež dovolateli zapovídá uplatnit v dovolání nové skutečnosti nebo důkazy ve věci samé, když o tom, že uzavření kupní smlouvy bylo výsledkem obchodní veřejné soutěže, se

hovoří již v žalobě (a jde rovněž o skutečnost, jež v řízení vyšla najevo ve shodě s výše shrnutými skutkovými zjištěními). S přihlédnutím k dikci § 3028 o. z. je rovněž zjevné, že otázky vzniku, platnosti a účinnosti zkoumaného právního úkonu (kupní smlouvy ze dne 14. května 2002) se i nadále posuzují podle právní úpravy účinné před 1. lednem 2014.

70. Dále Nejvyšší soud uvádí, že na řešení otázky č. 1 napadené rozhodnutí nespočívá [v tom smyslu, že odpověď souhlasná s dovolatelovým postojem není (nemůže být) důvodem pro zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí]. Dovolatelem prosazovanému závěru, že správce konkursní podstaty mohl zpeněžit majetek konkursní podstaty v obchodní veřejné soutěži podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák., totiž neoponuje ani napadené rozhodnutí ani žalovaný (srov. jeho vyjádření shrnuté v odstavci 34. výše). Úsudek, podle kterého při zpeněžení majetku náležejícího do konkursní podstaty lze postupovat s využitím pravidel obchodní veřejné soutěže (podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák.), jelikož tomu nic nebrání, sdílí i Nejvyšší soud. K tomu, že soudní praxe o uvedeném neměla pochyb ani v minulosti, srov. např. skutkový stav věci shrnutý v důvodech rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 26. září 2000, sp. zn. 23 Co 340/2000, uveřejněného pod číslem 66/2001 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 66/2001“).

71. K otázce č. 2 Nejvyšší soud uvádí, že zpeněžení majetku konkursní podstaty veřejnou dražbou věcí a jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot připouštěl zákon o konkursu a vyrovnání s účinností od 1. května 2000 (po novele provedené zákonem č. 27/2000 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o veřejných dražbách). Tato úprava měla zjevnou návaznost na nově přijatý zákon č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, na který prostřednictvím poznámky pod čarou č. 4a) odkazuje také třetí věta § 27 odst. 1 ZKV. V době do 30. dubna 2000 dovoloval zákon o konkursu a vyrovnání zpeněžení majetku konkursní podstaty jen prodejem věcí způsobem upraveným v ustanoveních o výkonu rozhodnutí soudem, nebo prodejem mimo dražbu (srov. tehdejší znění § 27 odst. 1 ZKV). Skutkové reálie R 66/2001 ovšem dokládají, že i před 1. květnem 2000 docházelo ke zpeněžení majetku konkursní podstaty prostřednictvím pravidel obchodní veřejné soutěže (podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák.), přičemž je zjevné, že nešlo o „prodej věcí způsobem upraveným v ustanoveních o výkonu rozhodnutí soudem“ (k tomuto způsobu zpeněžení srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. září 2001, sp. zn. 20 Cdo 708/2001, uveřejněné pod číslem 16/2003 Sb. rozh. obč.); mohlo jít jen o „prodej mimo dražbu“. Pozdější (s účinností od 1. května 2000 provedená) změna dikce § 27 odst. 1 ZKV (rozšíření způsobů zpeněžení majetku konkursní podstaty o veřejnou dražbu věcí a jiných penězi ocenitelných majetkových hodnot) důvod k jinému chápání postupu podle § 281 a násl. obch. zák. (k tomu, aby přestal být pokládán za zpeněžení „prodejem mimo dražbu“ a aby pro něj platil režim „zpeněžení veřejnou dražbou“) nezakládá.

72. Veřejnou dražbou prováděnou podle zákona o veřejných dražbách se rozumí veřejné jednání, jehož účelem je převod vlastnického nebo jiného práva k předmětu dražby na osobu, která za stanovených podmínek učiní nejvyšší nabídku, jakož i veřejné jednání, které bylo ukončeno z důvodu, že nebylo učiněno ani nejnižší podání. Bylo-li při veřejné dražbě učiněno podání, udělí licitátor příklep tomu účastníku dražby, který učinil nejvyšší podání. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. července 2008, sp. zn. 21 Cdo 2062/2007, uveřejněný pod číslem 54/2009 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 54/2009“), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2021, sen. zn. 29 ICdo 142/2019, uveřejněný pod číslem 31/2022 Sb. rozh. obč. Na účastníka dražby, jemuž byl udělen příklep (na vydražitele), pak nepřechází vlastnictví nebo jiné právo k předmětu dražby na základě smlouvy, ale podle právní skutečnosti, kterou je příklep licitátora (srov. opět R 54/2009).

73. Oproti tomu obchodní veřejná soutěž je prostředkem k uzavření co nejvýhodnější smlouvy a představuje zvláštní postup při uzavírání smlouvy. Od běžného postupu upraveného v § 43a a násl. obč. zák. se liší nejen tím, že první úkon vedoucí k uzavření smlouvy není adresován konkrétní osobě či osobám, ale neurčitému počtu osob, ale i tím, že proces kontraktace není dvouetapový, ale

třietapový. Prvním právním úkonem je vyhlášení veřejné soutěže (výzva k podávání návrhů) a teprve poté následují obvyklé úkony směřující k uzavření smlouvy, tedy návrh smlouvy a jeho přijetí. Přitom i výzva k podávání návrhů je právním úkonem, se kterým zákon spojuje konkrétní právní důsledky. Srov. shodně např. Štenglová, I. - Plíva, S. - Tomsa, M. a kol: Obchodní zákoník. Komentář. 11. vydání, Praha, C. H. Beck 2006, str. 1010, a obdobně např. Pelikánová, I.: Komentář k obchodnímu zákoníku. 3. díl. Praha, Linde Praha a. s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, str. 531. Shodně srov. ostatně též dovolatelem zmíněné dílo (Komentář, 6. vydání, str. 1090-1091). Z řečeného plyne, že ač je charakteristickým rysem obchodní veřejné soutěže odlišnost kontraktačního procesu a ač adresátem prvního (právního) úkonu [vyhlášení veřejné soutěže (výzva k podávání návrhů)] je neurčitý počet osob, další fáze kontraktačního procesu [nejvýhodnější nabídka (návrh) kupní smlouvy a její akceptace vyhlašovatelem obchodní veřejné soutěže] se již svou podstatou neliší od prostého návrhu kupní smlouvy a jeho akceptace druhou smluvní stranou (adresátem návrhu). Důvod zacházet (pro účely souhlasu konkursního soudu s prodejem majetku konkursní podstaty „mimo dražbu“) s návrhem kupní smlouvy vzešlým z obchodní veřejné soutěže jinak, než s návrhem kupní smlouvy, jemuž obchodní veřejná soutěž nepředcházela, tedy dán není. Řečené platí tím více, jestliže si vyhlašovatel obchodní veřejné soutěže vyhradil v podmínkách soutěže ve smyslu § 287 odst. 2 obch. zák. právo odmítnout všechny předložené návrhy (což byl i tento případ).

74. Nejvyšší soud tedy odpovídá na otázku č. 2 tak, že o zpeněžení majetku konkursní podstaty „prodejem mimo dražbu“ jde i tehdy, jestliže správce konkursní podstaty (jako prodávající) uzavřel s kupujícím kupní smlouvu o prodeji tohoto majetku na základě návrhu kupní smlouvy vzešlého z obchodní veřejné soutěže, kterou předtím vyhlásil podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák.; také takový návrh kupní smlouvy je správce konkursní podstaty (coby vyhlašovatel) oprávněn přijmout (akceptovat) jen po předchozím souhlasu konkursního soudu (§ 27 odst. 2 věta první část věty před středníkem ZKV).

K otázce č. 3 (ke zpochybnění obchodní veřejné soutěže)

75. Na řešení otázky č. 3 napadené rozhodnutí nespočívá [v tom smyslu, že odpověď souhlasná s dovolatelovým postojem není (nemůže být) důvodem pro zrušení dovoláním napadeného rozhodnutí]. V situaci, kdy se vede spor o vyloučení konkrétních nemovitostí z konkursní podstaty úpadce (pro neplatnost kupní smlouvy) není pro výsledek sporu podstatné, zda z téže příčiny (jako je ta, jež je zkoumána v tomto řízení) jsou (mohou být) neplatné i další smlouvy (vzešlé z obchodní veřejné soutěže), jejichž předmětem byl majetek, který (jak ve vyjádření přiléhavě upozorňuje žalovaný) ani nepatřil do konkursní podstaty úpadce. Představa dovolatele, podle které lze zpochybnit jen „obchodní veřejnou soutěž“ jako celek [nikoli jednotlivé právní úkony (kupní smlouvy) uzavřené na základě nejvýhodnější nabídky (návrhu) kupních smluv vzešlé z obchodní veřejné soutěže], neodpovídá závěrům, jež k obchodní veřejné soutěži přijal Nejvyšší soud již v rozsudku velkého senátu svého občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 10. února 2016, sp. zn. 31 Cdo 4001/2013, uveřejněném pod číslem 22/2017 Sb. rozh. obč. Z něj se podává, že přípustným způsobem zpochybnění výsledků obchodní veřejné soutěže, jež vyústila v uzavření kupní smlouvy na základě vybrané nabídky (návrhu) kupní smlouvy, je zpochybnění platnosti kupní smlouvy, nikoli zpochybnění obchodní veřejné soutěže jako takové.

K otázce č. 4 (k okamžiku nabytí vlastnictví v obchodní veřejné soutěži)

76. S přihlédnutím k výše popsané povaze obchodní veřejné soutěže je zjevné, že výsledkem

obchodní veřejné soutěže je (v poměrech dané věci byla) nejvýhodnější nabídka kupních smluv. Jestliže příslušné právní předpisy nestanoví jinak, pak je kupní smlouva platně uzavřena akceptací nabídky příslušné kupní smlouvy vyhlašovatelem obchodní veřejné soutěže.

77. Judikatura Nejvyššího soudu je ustálena v závěru, podle kterého při vzniku vlastnického práva k nemovitostem evidovaným v katastru nemovitostí na základě smlouvy je třeba rozlišovat právní důvod nabytí vlastnického práva (titulus adquirendi) a právní způsob jeho nabytí (modus adquirendi). Smlouva o převodu nemovitostí (zde kupní smlouva) představuje tzv. titulus adquirendi. I když z takové smlouvy vznikají jejím účastníkům práva a povinnosti, ke vzniku vlastnického práva podle ní ještě nedochází; ten nastává (modus adquirendi) až vkladem (intabulací) vlastnického práva do katastru nemovitostí (srov. § 133 odst. 2 obč. zák.).

78. Jinak řečeno, kupní smlouva, kterou se převádí nemovitost, jež je předmětem evidence v katastru nemovitostí, nemá účinek převodní, ale pouze účinek obligační. Zavazuje zcizitele (prodávajícího) k tomu, aby převedl vlastnictví věci na nabyvatele (kupujícího) dalším úkonem, který je právně uznávaným způsobem převodu vlastnictví. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. ledna 2006, sp. zn. 29 Odo 312/2003, uveřejněný pod číslem 57/2007 Sb. rozh. obč., jenž potud vychází ze závěrů obsažených v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. února 1999, sp. zn. 2 Cdon 848/97, uveřejněného pod číslem 17/2000 Sb. rozh. obč.

79. Řečené platí bez zřetele k tomu, zda kupní smlouva, kterou se převádí nemovitost, byla uzavřena na základě nabídky (návrhu) kupní smlouvy kupujícím, vzešlé z obchodní veřejné soutěže vyhlášené (podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák.) prodávajícím.

80. Jak rozebráno výše (při odpovědi na otázku č. 2) v poměrech zpeněžování majetku konkursní podstaty „prodejem mimo dražbu“ je kromě akceptace nabídky (návrhu) kupní smlouvy, kterou se převádí nemovitost, správcem konkursní podstaty (coby vyhlašovatelem obchodní veřejné soutěže - prodávajícím), podmínkou platnosti uzavření kupní smlouvy „předchozí souhlas konkursního soudu“. Kupní smlouva, kterou správce konkursní podstaty (coby prodávající) převedl nemovitosti náležející do konkursní podstaty úpadce na prodávajícího na základě výsledků obchodní veřejné soutěže (akceptací nejvýhodnější nabídky kupní smlouvy předložené kupujícím) bez předchozího souhlasu konkursního soudu, je neplatná pro rozpor se zákonem (§ 39 obč. zák.); to platí bez zřetele k tomu, zda katastrální úřad na základě takové kupní smlouvy povolil vklad vlastnického práva k nemovitostem ve prospěch kupujícího do katastru nemovitostí; srov. též bod II. stanoviska občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 28. června 2000, Cpjn 38/98, uveřejněného pod číslem 44/2000 Sb. rozh. obč., str. 243 (417). Délka doby, která uplynula od uzavření kupní smlouvy neplatné pro rozpor se zákonem sama o sobě (bez dalšího) zkoumání její platnosti nebrání. Dovolatelem zmíněný Komentář, 6. vydání, ani rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2354/99 tyto (ustálené) závěry nijak nezpochybňují.

K otázce č. 5 (k legitimnímu očekávání)

81. Jakkoli Nejvyšší soud ve zrušujícím rozsudku připustil, že dikce § 27 odst. 2 ZKV, ve znění účinném v době uzavření smlouvy, nedávala zcela jednoznačnou odpověď na otázku, zda souhlas konkursního soudu musí být předchozí (zda nestačí souhlas následný) a zda tento souhlas je předpokladem platnosti smlouvy či (jen) podmínkou její účinnosti, s tím, že judikatura k výkladu uvedených otázek se ustálila teprve na základě R 63/2005 a do doby vydání tohoto rozhodnutí (14. prosince 2004) byla právní praxe soudů rozkolísaná, rozhodně odtud neplyne (jak se snaží dovozovat dovolatel), že by se dostupná literatura předmětnou otázkou nezabývala. Dílo, na jehož 2. vydání odkazuje dovolatel, již v roce 1998 rozebíralo úpravu obsaženou v ustanovení § 27 odst. 2 ZKV

[souhlas (konkursního) soudu při prodeji mimo dražbu] způsobem, jenž nevyvolával pochybnosti o tom, že souhlas (konkursního) soudu má být činěn na základě návrhu (správce konkursní podstaty) na prodej mimo dražbu, nikoli až po tomto prodeji [Zelenka, J. - Maršíková, J.: Zákon o konkursu a vyrovnání a předpisy souvisící - komentář, 1. vydání, Praha, Linde Praha a. s. – Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 1998 (dále jen „Zelenka – Maršíková, 1. vydání"), str. 288-289]. V témže duchu se ostatně k věci vyjadřuje i 2. vydání onoho díla (srov. pasáže na str. 688 až 690). Ani vlastní vyjádření předmětného pravidla v textu § 27 odst. 2 věty první části věty před středníkem ZKV (slova „prodej mimo dražbu uskuteční správce se souhlasem soudu") pak nesvádělo (v případném rozporu s účelem daného ustanovení) k úvaze o jen následné potřebě takového souhlasu. Lze připustit, že (tehdy) dostupná judikatura mohla vyvolávat pochybnosti o povaze usnesení, jímž se takový souhlas uděloval (usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 4 Ko 265/96 uvádělo, že jde usnesení, kterým se upravuje vedení řízení, kdežto rozsudek Krajského soudu v Brně č. j. 35 Ca 62/2001-50, uveřejněný v časopise Soudní judikatura ve věcech správních, číslo 2, ročníku 2002, dne 30. dubna 2022, uvádí, že jde o rozhodnutí, kterým je správce konkursní podstaty omezen ve smluvní volnosti), potřebu takového souhlasu však vždy potvrzovala.

82. S přihlédnutím k obecnému právnímu principu „vigilantibus iura skripta sunt" (bdělým náležejí práva) tedy dovolatel ani bez znalosti závěrů formulovaných v R 63/2005 nemohl v rozhodné době legitimně očekávat, že vlastnické právo k převáděným nemovitostem získá bez souhlasu konkursního soudu dle § 27 odst. 2 věty první části věty před středníkem ZKV (bez zřetele k tomu, zda v domnění, že jde jen o podmínku účinnosti kupní smlouvy). V návaznosti na skutkové závěry, z nichž vyšel odvolací soud, je zjevné, že souhlas konkursního soudu se zpeněžením předmětných nemovitostí ze dne 5. června 2002 nebyl souhlasem předchozím (jelikož ve skutkové rovině není pochyb o tom, že kupní smlouva byla uzavřena již 14. května 2002).

83. Odvolací soud pak v reakci na pokyny, jež mu udělil Nejvyšší soud ve zrušujícím rozsudku, správně zaměřil svou pozornost na zkoumání otázky (významné pro omluvitelnost právního omylu dovolatele, který zakládá jeho dobrou víru; srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. března 2016, sp. zn. 31 Cdo 353/2016), zda žalobce mohl souhlas konkursního soudu udělený usnesením ze dne 5. června 2002 vnímat jako alespoň následný souhlas s již uzavřenou kupní smlouvou. Úsudek odvolacího soudu, že usnesení ze dne 5. června 2002 není usnesením, jímž konkursní soud udělil souhlas s kupní smlouvou uzavřenou již 14. května 2002 (a že dovolatel nemohl toto usnesení jako souhlas s touto kupní smlouvou ani vnímat), je pak v souladu s vlastním zněním předmětného usnesení a žádné korekce nevyžaduje (je zjevné, že konkursní soud vymezoval podmínky budoucího prodeje nemovitostí, nevěda, že se prodej již uskutečnil). Dovolání tak ani potud není opodstatněné (nejde o situaci srovnatelnou s tou, jež byla rozebrána v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 4652/2015).

K otázce č. 6 (k závaznosti zpeněžení pro nového správce konkursní podstaty)

84. K otázce č. 6 Nejvyšší soud uvádí, že z hlediska zkoumání platnosti kupní smlouvy uzavřené předchozím správcem konkursní podstaty nelze hovořit o jakékoli vázanosti stávajícího správce konkursní podstaty právními úkony dřívějšího správce úpadcova majetku (R. R.) jen proto, že R. R. nebyl zproštěn funkce pro pochybení při zpeněžování majetku konkursní podstaty, nýbrž v důsledku zrušení konkursu ve smyslu § 44a odst. 1 ZKV.

85. Pro úplnost lze (v reakci na námitku dovolatele v dotčeném směru) dodat, že usnesení ze dne 28. srpna 2002, jímž odvolací soud na základě dlužníkova odvolání zrušil usnesení Krajského obchodního soudu v Brně o prohlášení konkursu na majetek dlužníka, bylo vzhledem k době prohlášení konkursu

(30. dubna 2000) usnesením vydaným podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 31. prosince 2000 (srov. bod 15., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Podle ustanovení § 169 odst. 1 o. s. ř. (ve znění účinném do 31. prosince 2000), přiměřeně aplikovatelném i v odvolacím řízení (§ 211 o. s. ř.), pak záhlaví usnesení neobsahovalo (nemělo obsahovat) jména a příjmení soudců a přísedících.

K „širším souvislostem“

86. Z výše podaného výkladu k jednotlivým otázkám je pak zjevné, že odvolací soud své závěry přijal při plném respektu k dovolatelem označeným zásadám a že újma, jež dovolateli případně vznikla v důsledku neplatného uzavření kupní smlouvy, pak i při zohlednění tehdy dostupných poznatků o významu § 27 odst. 2 ZKV byla vyvolána tím, že sám dovolatel nekonal v souladu s obecným právním principem „vigilantibus iura skripta sunt“, zmíněným výše (v odstavci 82.) při odpovědi na otázku č. 5

K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř.

87. K dovolací námitce, podle které odvolací soud nezjednal nápravu pochybení spočívajícího v tom, že konkursní soud vyslechl R. R. nesprávně jako účastníka řízení, Nejvyšší soud poukazuje na to, že důvody, pro které měl důkaz výslechem R. R. za nepotřebný, uvedl odvolací soud v odstavci 39. napadeného rozhodnutí. Ustálenou judikaturou k výkladu ustanovení § 120 odst. 1 věty druhé o. s. ř. (jež určuje, že soud rozhoduje, které z navrhovaných důkazů provede) je především rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. října 1998, sp. zn. 21 Cdo 1009/98, uveřejněný pod číslem 39/1999 Sb. rozh. obč., nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. října 2008, sp. zn. 21 Cdo 4841/2007, uveřejněný pod číslem 71/2009 Sb. rozh. obč. Z těchto rozhodnutí plyne, že soud neprovede důkazy, které jsou pro věc nerozhodné a nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci (ke zjištění skutečností předvídaných skutkovou podstatou právní normy), jakož i důkazy, které jsou zjevně nabízeny jen proto, aby řízení bylo účelově prodlouženo (důkazy pro rozhodnutí bezvýznamné). Stejně tak neprovede důkazy, které byly pořízeny nebo opatřeny v rozporu s obecně závaznými právními předpisy (důkazy nezákonné). Oponenturu k závěru odvolacího soudu, že důkaz výslechem R. R. je nepotřebný (nerozhodný) pak dovolání nenabízí.

88. K otázce provádění a hodnocení důkazů fotokopiemi listin se Nejvyšší soud vyjádřil již v usnesení ze dne 3. března 1998, sp. zn. 1 Odon 53/97, uveřejněném v časopise Soudní judikatura číslo 8, ročníku 1998, pod číslem 64, jakož i v rozsudku ze dne 22. června 2004, sp. zn. 32 Odo 964/2003, uveřejněném v témže časopise číslo 8, ročníku 2004, pod číslem 154. Přitom formuloval a odůvodnil závěr, od něhož nemá důvod se odchýlit ani v projednávané věci a na nějž v podrobnostech odkazuje, že občanský soudní řád neukládá soudu povinnost provádět důkaz pouze originály listin. Ačkoli jsou originály listin obecně jako důkazní prostředek vhodnější, než jejich neověřené kopie, a soud by se, pokud pro to nejsou závažné důvody, neměl při dokazování spokojit pouze s fotokopií listiny, nelze takový postup prohlásit za odporující zákonu a v této souvislosti lze pouze vážit průkaznost provedeného důkazu. Přitom důkaz provedený fotokopií listiny soud hodnotí (jako každý jiný důkaz) podle zásad upravených v ustanovení § 132 a násl. o. s. ř. Usnesení, jímž konkursní soud původně požadoval předložení veškerých listin v originále, je usnesením, jímž se upravuje vedení řízení, a které mohl (vzhledem k § 170 odst. 2 o. s. ř.) kdykoli změnit (i jen tím způsobem, že připustil důkaz kopií smlouvy, o které žalovaný tvrdil, že její originál nemá); o vadu řízení jen proto nejde.

89. K poslední z namítaných vad řízení budiž uvedeno, že z pohledu výsledku řízení (i možných úvah o běhu vydržecí doby) nemá (též v intencích R 19/2006) význam, zda soupis majetku konkursní podstaty se ohledně nemovitostí stal řádným nikoli 1. května 2012, nýbrž (až) 18. května 2012, potažmo (až) 12. června 2012.

90. Dovolání tak není důvodné ani v rovině dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. a/ o. s. ř., ani v rovině dovolacího důvodu uvedeného v § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

91. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), se nepodávají ani ze spisu. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243b odst. 2 část věty před středníkem o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu
- Pracovní smlouva
- Odstoupení od smlouvy (exkluzivně pro předplatitele)
- Péče o zdraví (exkluzivně pro předplatitele)
- Pohledávka (exkluzivně pro předplatitele)
- Průtahy v řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Platy soudců
- Péče o dítě
- Náklady řízení
- Kasační stížnost